

Plesmanstraat 68
Postbus 900
3900 AX Veenendaal
T (0318) 54 30 30
F (0318) 54 25 22
E info@rmu.nu
I www.rmu.nu

Reactie van de Reformatorisch Maatschappelijke Unie (RMU) Sector Onderwijs / GOLV op het voorstel van wet van Kamerlid De Hoop inzake een mogelijke wijziging van artikel 23 van de Grondwet met als beoogd doel het bevorderen van gelijke kansen in het onderwijs

De RMU staat achter de onderwijsvrijheid zoals die is gewaarborgd in artikel 23 van de Grondwet. Opmerkelijk dat deze wet uit 1848 nog steeds zo actueel is en ons inziens de huidige onderwijsvrijheid nog steeds voldoende waarborgt. Mede door deze wet is het samenleven tussen mensen met verschillende meningen en opvattingen mogelijk. Dat spant er des te meer om als er over normen en waarden en de invulling van vrijheid en gelijkheid niet overal hetzelfde gedacht wordt. Het is een groot goed dat onze grondwet een evenwicht beoogd tussen de verschillende belangen en de bescherming ervan.

Daarom zijn wij dan ook kritisch op het voorstel om dit nog steeds actuele en goed functionerende grondwetsartikel te wijzigen. Waarom wijzigingen aanbrengen aan een grondwet wat zijn actualiteit nog niet heeft verloren en zijn waarde nog steeds bewijst? Ons belangrijkste bezwaar is de beoogde wijziging de onderwijsvrijheid wel degelijk fundamenteel aantast terwijl er op anderzijds op geen enkele wijze blijkt of en in hoeverre deze wijziging de door de indiener beoogde doelen bereikt. Een overheid die zich op dat pad waagt, respecteert mogelijk niet de grenzen van de eigen kringen zoals het onderwijs. Waar de staat in het onderwijs gaat voorschrijven wat goed, passend of fout is, dreigt begeeft ze zich buiten haar mandaat zoals die door de grondrechten begrensd wordt. Het doel voor deze wijziging is immers recht op onderwijs voor alle kinderen in ons land vast te leggen en de kansenongelijkheid weg te nemen. En vooral dat laatste doel heeft geen enkele relatie met de voorgestelde wetswijziging. Wij komen daar in het vervolg op terug.

De initiatiefnemer beoogt wijzigingen aan te brengen met het oog op de volgende punten: een recht op onderwijs, een acceptatieplicht voor scholen, gelijke kansen en een burgerschapsopdracht.

Inzake het voorgestelde recht op onderwijs:

Het nieuw ingevoerde lid 1 verankert het recht op onderwijs voor ieder kind, waarin het kind als uitgangspunt wordt genomen en niet de onderwijsinstelling. In het huidige wetsartikel zijn juist de schoolbesturen het uitgangspunt omdat zij het aanspreekpunt zijn vanuit de overheid. De schoolinstellingen zijn verantwoordelijk voor het goede onderwijs aan de kinderen. Centraal moet daarom staan: het onderwijs dat de school – in samenspraak met hun ouders – aan de kinderen geeft. Ouders kiezen een school in lijn met de door hen gewenste opvoeding. Dat primaat moet blijven. De ouders zijn sturend in de vraag welk onderwijs zij wensen. Ouders zijn de belangrijkste stakeholders van de school.

Elk kind moet onderwijs kunnen krijgen en in dat opzicht is er geen bezwaar tegen deze aanvulling van lid 1 door ook van kinderen te spreken. Maar dat laat onverlet dat de school de onmisbare tussenschakel blijft tussen de overheid en het kind met zijn of haar ouders. De overheid benoemt de randvoorwaarden van het onderwijs en faciliteert/financiert het onderwijs (met inderdaad gemeenschapsgeld, waar ouders die kiezen voor bijzonder onderwijs ook hun bijdrage aan hebben geleverd), maar de school geeft er daadwerkelijk invulling aan. Die onderscheiden verantwoordelijkheid moeten niet alleen helder blijven maar ook helder blijven omdat ze recht doen aan de rechten van ouders en kinderen.

Inzake een acceptatieplicht van leerlingen

Bij het recht op onderwijs, zoals dat in het beoogde nieuwe eerste lid komt te staan hoort volgens de initiatiefnemer een acceptatieplicht. De initiatiefnemer wil voorkomen dat bijzondere scholen kinderen weigeren of selecteren op basis van oneigenlijke gronden, zoals extra zorg of hun sociale omgeving. Met dat doel zijn we het op zichzelf eens. Het middel om dat te bereiken delen we niet. Opmerkelijk is dat overigens dat de indiener zoveel nadruk legt op bijzondere scholen, terwijl er vanuit het onderwijs geen signalen komen of zorgen zijn gebleken die specifiek verband houden met het bijzonder onderwijs. Onze indruk is dat de indiener met een acceptatieplicht gelieerd aan de grondslag van de school zijn doel volstrekt voorbij schiet, en dat gegeven weegt zwaar aangezien zijn wijzigingsvoorstel wel een aanmerkelijke inperking van de vrijheid van onderwijs met zich meebrengt.

De initiatiefnemer beoogt met zijn voorstel segregatie te voorkomen. Gezien echter de diversiteit van onze samenleving en de bijbehorende sociale problematiek, is het aanpakken van segregatie een uitermate lastig vraagstuk, wat zeker niet op te lossen valt door aan scholen een acceptatieplicht op te leggen. Laat staan dat kansengelijkheid voorkomen wordt.

De initiatiefnemer geeft zelf al aan dat de 'precieze invloed van artikel 23 op kansengelijkheid moeilijk te duiden is'. Toch zoekt hij precies dáár naar oplossingen voor het segregatievraagstuk. Begrijpelijk, als hij aannemelijk zou maken dat dit kansrijk is. Dat doet hij echter niet en de relatie tussen het toelatingsbeleid van bijzondere scholen en segregatie is op geen enkele wijze duidelijk of duidelijk te maken. Het komt in de praktijk ook niet voor.

Er zijn dus geen aanwijzingen dat de mogelijkheid tot het voeren van een gesloten toelatingsbeleid ongewenste segregatie bevordert. Bovendien, de scholen met een gesloten toelatingsbeleid vormen slechts 1% van het totaal aantal scholen in Nederland. Het is daarom zeer onwaarschijnlijk dat het daar gevoerde toelatingsbeleid zal leiden tot het aanpakken van de door de initiatiefnemer gesignaleerde problematiek, want het is deze beperkte groep die eventueel leerlingen niet zouden accepteren waarvan de ouders de grondslag van de school niet onderschrijven. Daarbij komt dat er binnen deze groep van scholen geen gevallen bekend dat kinderen geweigerd worden om sociaal economische redenen, vanwege een zorgvraag of vanwege onderwijsachterstanden.

De vraag die dan ook opkomt, is welke agenda hier werkelijke gehanteerd wordt. Het probleem wat volgers de indieners opgelost moet worden, doet zich hoegenaamd niet voor op de scholen die door de gekozen aanpak fors moeten inleveren op de vrijheid van richting en inrichting. Dat laatste is niet proportioneel omdat bescherming van vrijheid en eigenheid van opvoeding en onderwijs belangrijk is. Daarnaast is het wat ons betreft ook misplaatst omdat het geen adequate oplossing biedt voor het probleem. Als een dergelijke ingrijpen in vrijheden vanuit de overheid al te rechtvaardigen is dan moeten de redenen hiervoor evident en helder zijn. Dat is naar ons mening nu niet het geval. De vraag naar de agenda wordt versterkt door de kleur van tegenstrijdigheid die het voorstel bevat. De indiener wil de uitgangspunten van de vrijheid van onderwijs niet wijzigen, maar met het oog op kwaliteit en kansengelijkheid beperkt hij die vrijheid alsnog. De in het voorstel begrepen acceptatieplicht is immers een wezenlijke beperking van deze vrijheid.

Daarbij komt de nuchter constatering dat het uiterst onwaarschijnlijk is dat een acceptatieplicht inderdaad gaat leiden tot een verschuiving in de stroom van aanmeldingen van leerlingen. Het zijn altijd de ouders die hun kinderen aanmelden voor een bepaalde school. De ouders maken de keuze voor de school die het beste aansluit bij hun eigen opvattingen en principes. En ouders weten dat hun kind zich nooit thuis zal voelen op een school waar de waarden, normen en cultuur sterk, zo niet totaal, afwijken van thuis. Het valt echt moeilijk voor te stellen welke relatie de initiatiefnemer ziet tussen een acceptatieplicht en een grotere toestroom van "andersdenkenden" naar reformatorische scholen, te weten vanuit een groep ouders die niets heeft met het bijbels-christelijke gedachtengoed van deze scholen. Het klinkt bijna utopisch en de beoogde uitkomsten van dit beleid zijn niet te verwachten als gevolg van deze wijzigingen!

De denominatieve weigeringsronden kunnen niet de oorzaak zijn voor kansengelijkheid en of segregatie. Een acceptatieplicht in artikel 23 van de Grondwet helpt niet om de algemene toegankelijkheid substantieel te verbeteren en daardoor kansengelijkheid te bevorderen, zeker niet wanneer die ook nog eens gerelateerd wordt aan de grondslag van de school.

Inzake de kansengelijkheid

Wat de initiatiefnemer betreft, zou Nederland er naar moeten streven met het publiek bekostigde onderwijs maximaal kansen te bieden aan alle kinderen.

Dat is een mooi en goed streven. En kinderen komen uit heel verschillende opvoedingssituaties qua overtuigingen. Binnen de bestaande kaders van onze rechtsstaat moet deze diversiteit in de scholen haar afspiegeling vinden. Alleen dan houden ouders en kinderen de vrijheid om een school te kiezen die in het verlengde van de gewenste opvoeding leerlingen en jongeren vormt. Scholen dragen daarin een grote verantwoordelijkheid om elk kind zoveel mogelijk een eerlijke kans te geven zijn of haar talenten te vinden en te benutten. De staat stelt kaders en schept de voorwaarden. Vanuit de samenleving worden (naast de openbare) bijzondere scholen opgericht om het onderwijs naar godsdienstige en levensbeschouwelijke uitgangspunten in te richten. De staat maakt immers geen keuze voor wat betreft deze levensbeschouwelijke uitgangspunten. Dat is aan de scholen en de ouders. Dat doet recht aan diversiteit en vraagt bescherming van overheid en parlement.

Dit zijn de grondlijnen van artikel 23. In feite lag ook hier in 1917 mede het uitgangspunt van 'gelijke kansen' aan ten grondslag: gezinnen vanuit elke denominatie moesten gelijke kansen hebben op bekostigd onderwijs conform hun levensbeschouwing. Wat ons betreft onverkort actueel vandaag de dag.

Het ideaal van de initiatiefnemer is wat dat betreft ook ons ideaal, maar dan wel met de ruimte van de eigen levensbeschouwelijke keuze van de ouders. Het is wel belangrijk om aandacht te hebben om de factoren waar het nu werkelijk om gaat. Het toelatingsbeleid van de scholen is niet de oorzaak, dus via deze route zal de kansongelijkheid niet worden opgelost. Het aanpakken van kansengelijkheid moet gebeuren op die terreinen die daar werkelijk toe doen, zoals het toedelen van extra middelen aan "zwakke" scholen of scholen in achterstandswijken, het aanpakken van sociaal-geografische ongelijkheid in de wijken, het opwaarderen van het beroep van leraar en het wegwerken van het lerarentekort.

Kortom: de overheid moet niet aarzelen blijvend te investeren in het onderwijs, met extra aandacht voor de scholen in achterstandssituaties. Deze investeringen zullen bijdragen aan het verkleinen van kansongelijkheid. Daar staan we van harte achter en daarmee wijzen we de nu voorgestelde oplossing als niet werkend en veel te veel vrijheid beperkend af.

Inzake de burgerschapsopdracht

Het onderwijs moet bijdragen aan gelijke kansen, persoonlijkheidsvorming en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, betoogt de initiatiefnemer. Dat onderschrijven we. Scholen die onverdraagzaamheid of antidemocratische opvattingen uitdragen, verdienen naar mening van de initiatiefnemer niet langer bescherming van artikel 23. Hij wil daarom de burgerschapsopdracht in de Grondwet expliciteren. Gezien het feit dat er recent een nieuwe burgerschapswet is aangenomen, is verankering daarvan in de grondwet overbodig. Ook dan blijft het een spannende vraag wie daarin normeert en hoe de weging hiervan gedaan wordt bij een toetsing.

Namens de Reformatorisch Maatschappelijke Unie, sector onderwijs/GOLV

Mr. J.G.N. (Jan) Schreuders

Manager Juridische Dienstverlening | Coördinator

Arbeidsvoorwaardenbeleid

